

İstanbul Bilgi Üniversitesi
BİLGİ Radikalleşme Mükemmeliyet Alanı

Atölye Çalışması
Türkiye’de Radikalleşme Süreçleri:
Nedenler, Sonuçlar ve Anlatılar

26 Mayıs 2022, Perşembe
İstanbul Bilgi Üniversitesi

<https://eu.bilgi.edu.tr>
<https://bpy.bilgi.edu.tr>

ISBN: 978-605-399-598-2

İstanbul Bilgi Üniversitesi
BİLGİ Radikalleşme Mükemmeliyet Alanı
Atölye Çalışması

Türkiye’de Radikalleşme Süreçleri:
Nedenler, Sonuçlar ve Anlatılar

BİLGİ Radikalleşme Mükemmeliyet Alanı içerisinde yer alan sosyal bilimciler olarak, Türkiye’de geçmişten günümüze radikalleşme süreçlerini toplumsal hareketler bağlamında ele alan bir atölye çalışması düzenlemeyi planlıyoruz. Türkiye’de gençlik radikalleşmesine odaklanan sosyal bilimcileri bir araya getirmek amacıyla Türkçe düzenleyeceğimiz bu atölyede, ampirik ve teorik çalışmaları olan meslektaşlarımızı görmek istiyoruz.

Atölyeye katılımları için **doktora sonrası araştırmacıları** ve **doktora öğrencilerini** 500 Kelimededen oluşan *Bildiri Özeti* ve *kısa özgeçmişlerini* bizimle paylaşmaya davet ediyoruz. Seçilen bildiriler İstanbul Bilgi Üniversitesi, BİLGİ Radikalleşme Mükemmeliyet Alanı tarafından düzenlenecek atölye çalışmasında sunulacak ve ortaya çıkan tablonun elvermesi durumunda bu içerik Uluslararası bir SSCI dergiye Özel Sayı olarak önerilecektir. Özel Sayı önerilmesi durumunda makale katkısının İngilizce yapılması öngörülmektedir.

Radikalizm, ekstremizm (aşırılıkçılık), fundamentalizm (köktencilik) ve terörizm terimleri günlük hayatta ve bilimsel literatürde birbirinin yerine kullanılan terimler olarak önümüze çıkmaktadır. Bu eşdeğer kullanım, popülizmin egemen olduğu ve sosyal, ekonomik ve politik olguları kavramsallaştırma ve anlamada Kartezyen ikili bir anlayışın hâkim olduğu bir çağda şaşırtıcı değildir. Maalesef, bilimsel düşünce de bu indirgemeci eğilimden payını almaktadır. Güncel bulgular, bilimsel araştırmaların ortaya çıkardığı gerçeklerin de ötesinde, politika yapıcıların, gazetecilerin ve halkın da bu terimleri çeşitli sosyal ve psikolojik olayları etiketlemek için oldukça eşanlı bir şekilde kullandığını göstermektedir.

Radikalleşme kavramının ekstremizm (aşırılıkçılık), fundamentalizm (köktencilik) ve terörizm gibi kavramlardan farkını belirgin bir şekilde ortaya koyabilmek ve bugünkü indirgemeci ve ideolojik nitelikli çağrışımlarından biraz olsun uzaklaşabilmek için bu kavramın geçmişte sosyal

bilimlerde nasıl kullanıldığına bakıldığında özellikle toplumsal hareketler literatürünün kapsamlı bir yanıt verdiği görülmektedir. Sözelimi, 19. ve 20. yüzyıllardaki toplumsal hareketlere odaklanan Craig Calhoun, radikalizmin üçlü bir sınıflandırmasını yapar: *felsefi radikalizm*, *taktiksel radikalizm* ve *tepkisel radikalizm*. Kuramcılar *felsefi radikalizmi*, kamusal alanın yapısal dönüşümünü anlamak için rasyonel analizler yapmak ve toplumsalın köklerine nüfuz etmekle ilgiliydi. *Aktivistlerin taktiksel radikalizmi* genel olarak, hızlı bir siyasal değişim için şiddet benzeri araçların kullanımını ifade etmekteydi. Son olarak, *modernleşmenin olumsuz etkilerinden mustarip olanların geliştirdiği tepkisel radikalizm* ise, daha çok kendi toplumlarına ve kültürlerine ilişkin değerlerin kapitalizmin etkisiyle ortadan kaldırılmasına tepki olarak geliştirilen söylemleri ve eylemleri ifade etmekteydi.

Gerçekleştirmek istediğimiz atölye çalışmasında, Türkiye’de özellikle genç kuşakların radikalleşme biçimlerini, toplumsal hareketler literatürünün bize sunduğu teorik tartışma imkanlarıyla ve alan çalışmalarıyla ele almak ve bu çerçevede devam eden tartışmalara derinlik kazandırmak istiyoruz. Atölye çalışmasında toplumsal hareketler literatürüyle de sınırlı kalmayıp devletlerin kullandıkları polisiye yöntemlerin, hukuki düzenlemelerin ve hukuki yorumların da radikalleşme süreçlerine nasıl etki ettiğine bakılması planlanmaktadır. Bu atölyede bireylerin, grupların, örgütlerin ve hatta devletlerin radikalleşme süreçlerinin farklı ifade biçimleri üzerinden okumasını yapan çalışmaları görmek istiyoruz. Örneğin Türkiye’de kentsel alanda kaynakların bölüşümü sürecinde yaşanan eşitsizlik ve adaletsizlik karşısında, bazı gençlerin öfkelerini popüler kültürün kendilerine sunduğu anlatım kanallarını kullanarak kendilerini ifade ettikleri gözlenmektedir. Bunun yanında, sosyal medya kanallarında söz konusu öfke, memnuniyetsizlik, dışlanmışlık hissi ve benzeri, radikalleşme süreçlerinin temelini oluşturan duygu ifadelerinin kullanıldığı bilinmektedir. Yine, bazı durumlarda radikalleşmenin daha aşırı bir görünüm kazandığını da göz önünde bulundurarak,

- (1) radikalleşme ve şiddet ilişkisine,
- (2) şiddet barındıran aşırılıkçılığa evrilen etno-kültürel, dini, sol ve sosyalist nitelikli radikalleşme biçimlerine,
- (3) devletler ve uluslararası kuruluşların “radikalizasyon” ve “deradikalizasyon” siyasetlerine,
- (4) sosyal medyada bilgi ve yanlış bilgi kavramlarına,
- (5) hukuki ilkeler ve işleyiş çerçevesinde kavramın kullanımına, ve

(6) radikalleşme ve aşırılıkçılığın sanat ve kültür alanındaki yansıma ve görünümüne

dair bildiriler de atölye çalışmasında öne çıkan başlıklar olabilir. Radikalleşme ilgi alanının disiplinlerarası çalışmaya sağladığı imkânı da göz önünde bulundurarak, bu atölye çalışmasının siyaset bilimi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, hukuk, kültürel çalışmalar gibi farklı disiplinlerden birçok araştırmacıyı bir araya getirecek bir etkinlik olmasını umuyoruz.

Atölye Bilim Kurulu

Ayhan Kaya, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü ve AB Enstitüsü

Ayşenur Benevento, İstanbul Bilgi Üniversitesi, AB Enstitüsü

Deniz Güneş Yardımcı, İstanbul Bilgi Üniversitesi, AB Enstitüsü

Erkan Saka, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İletişim Fakültesi

Hasret Dikici Bilgin, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler

Metin Koca, İstanbul Bilgi Üniversitesi, AB Enstitüsü

Ulaş Karan, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Hukuk Fakültesi

İstanbul Bilgi Üniversitesi
BİLGİ Radikalleşme Mükemmeliyet Alanı

Atölye Çalışması
Türkiye’de Radikalleşme Süreçleri:
Nedenler, Sonuçlar ve Anlatılar

Santralistanbul Kampüsü
Akademik Kurul Odası E1-201

09:30 – 17:00

26 Mayıs 2022

09.30 – 09.45 Açılış ve Tanışma

09.45 – 11.15 Radikalleşme Kavramının Disiplinlerarası Konumu

Ayhan Kaya, İstanbul Bilgi Üniversitesi

Sosyal Hareketler Bağlamında Radikalizm ve Neoliberalizm İlişkisi: Geçmişten
Günümüze Radikalleşme

Ayşenur Benevento, İstanbul Bilgi Üniversitesi

Radikalleşmenin Psikolojisini Anlamaya Çalışırken Karşılaşılan Zorluklar ve Fırsatlar

Erkan Saka, İstanbul Bilgi Üniversitesi

Dezenformasyon, Yeni Propaganda Teknikleri ve Sosyal Medyanın Radikalleşmeyle
olan ilişkileri Üzerine

Tugay Keçeci, İstanbul Bilgi Üniversitesi

Şiddet Olaylarının Ayırımının Kayıp Halkası Sinirbilim: Radikalleşme ve Terörizm
Olgularının Sinirbilim Perspektifinden İncelenmesi

11.15 – 11.30 Mola

11.30 – 13.00 Radikalizmin Yönetişimi

Hasret Dikici Bilgin, İstanbul Bilgi Üniversitesi

Devleti Radikalleşme Bağlamında Tekrar Düşünmek: Türkiye ve Almanya Örnekleri

Müge Palancı, İstanbul Üniversitesi

Almanya – Tek Etnili Rejimlerde Göçün Radikalleşmesini Anlamak: Demos ile Etnos’un
Hikayesi

Çağatay Şahin, Hacettepe Üniversitesi

Radikalleşme ve Denetim İlişkisi Bakımından Dini Örgütlerin Denetlenmesi

Argümanına İlişkin Bir Değerlendirme

Gün Ünal, Ankara Üniversitesi

Avrupa Birliğinde Düşünce Kuruluşlarının Radikalleşme Karşıtı Faaliyetlerinin Bir
İncelemesi

13.00 – 14.00 Öğle Yemeği

14.00 – 15.30 Türkiye’de Özgün Radikalleşme Vakaları ve Dönemleri

Ayşem Sezer Şanlı, *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi*

Türkiye’nin 1970’li ve 1990’lı Yıllarında Gelişen Politik Şiddet Olayları ve Siyasetin
Radikalleşmesi Üzerine Bir Değerlendirme

Gülfer Ulaş, *Kadir Has Üniversitesi*

Türkiye’de Gençlerin Radikalleşme Süreçleri

Merve Önenli Güven, *Bağımsız Araştırmacı*

Radikalleşme Süreçlerinde PKK Örneği

Mehmet Özgün Özkul, *Humboldt Üniversitesi*

Sistem Karşıtı Radikal Bir Hareket Olarak Tevhid ve Sünnet Cemaati

15.30 – 15.45 Mola

15.45 – 17.15 Göç ve Radikalleşme

Metin Koca, *İstanbul Bilgi Üniversitesi*

Küreselleşen piyasada makul dindarlık üzerine: Göçmen kökenli Müslüman Avrupalıların
gönderen ve alan ülke siyasetleri ötesindeki konumu

Deniz Güneş Yardımcı, *İstanbul Bilgi Üniversitesi*

Çağdaş Avrupa Sineması’nda ve Türkiye Sineması’nda Radikalizm

Sibel Utar, *Kütahya Dumlupınar Üniversitesi*

Türkiye’deki Iraklı Türkmen Gençlerin İslamcı Radikalleşme Süreçleri

Gözde Söğütlü, *İstanbul Üniversitesi*

Türkiye’de Radikalleşmenin Öznesi: Göç ve Sığınmacılar

17.15 – 17.30 Kapanış: Değerlendirme ve Olası Planlar

İstanbul Bilgi Üniversitesi
BİLGİ Radikalleşme Mükemmeliyet Alanı
Atölye Çalışması

Türkiye’de Radikalleşme Süreçleri:
Nedenler, Sonuçlar ve Anlatılar

Santral İstanbul Kampüsü
Akademik Kurul Odası E1-201
26 Mayıs 2022

Katılımcılar
Bilgi Mükemmeliyet Alanı Üyeleri

Prof. Dr. Ayhan Kaya, İstanbul Bilgi Üniversitesi

Başlık: Sosyal Hareketler Bağlamında Radikalizm ve Neoliberalizm İlişkisi: Geçmişten Günümüze Radikalleşme

Özet: *Radikalizm* ve *aşırılıkçılık* (extremizm) terimleri günlük hayatta ve bilimsel literatürde birbirinin yerine kullanılan iki terim. Popülizmin egemen olduğu ve sosyal, ekonomik ve politik olguları kavramsallaştırma ve anlamada ikili Kartezyen anlayışın hâkim olduğu bir çağda, bu eşdeğer kullanım şaşırtıcı değil. Bilimsel düşünce de bu indirgemeci eğilimden payını alıyor. Güncel bulgular, bilimsel araştırmaların ortaya çıkardığı gerçeklerin de ötesinde, siyasete yön verenlerin, gazetecilerin ve halkın da bu terimleri çeşitli sosyal ve psikolojik olayları nitelendirmek için oldukça esnek ve birbiri yerine geçebilecek bir şekilde kullandığını gösteriyor. “Radikalleşme” terimi ise yüzyıllardır kullanımda; ancak günümüzde büyük ölçüde Selefilik, Vahabizm, IŞİD, El Kaide ve Boko Haram gibi İslamcı gruplarla özdeşleştiriliyor. Bu sunumda “radikal”, “radikalleşme” ve “radikalizm” kavramları tarihsel izdüşümleriyle birlikte ele alınacak, **sosyal hareketler** bağlamında gündelik hayatta karşımıza çıkan ve daha çok modernleşme, kapitalistleşme, yabancılaşma, aşağılanma gibi olgular karşısında bir tür protest biçimi ifade eden radikalleşme kavramının kullanımı ile **neoliberal yönetsellik** arasındaki ilişkiselliğe odaklanılacaktır. Önce “radikal” kavramının ne ifade ettiği, ardından bu kavramın 18. Yüzyıldan günümüze hangi anlamlarda kullanıldığı tartışılacaktır. Sunumun son kısmında ise, neden neoliberalizm çağında pek çok siyasal partinin, ana akım medya organlarının, statükoyu savunan unsurların radikal olana karşı hasmane bir tutum sergiledikleri konusu ele alınacaktır.

Ayhan Kaya Biyografisi: İstanbul Bilgi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler ve Siyaset Bilimi Bölümü öğretim üyesidir. 2011 yılı itibarıyla Avrupa Birliği Komisyonu tarafından *Jean Monnet Profesörü* olarak ödüllendirilmiştir. Kaya halihazırda, 2019 yılında başlayan ve 2023 yılı sonuna kadar sürecek olan Avrupa’da gençler arasında yükselen radikalleşme konulu bir Avrupa Araştırma Konseyi çalışması yürütmektedir (ERC Advanced Grant). 2016-2017 Akademik yılında Floransa’da bulunan *European University Institute* içinde Jean Monnet Fellow olarak araştırmalarını yürüten Avrupa’da Yükselen Aşırı Sağ hareketler ve Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler konusunda araştırmalarını yürüten Kaya’nın, diasporalar, kimlik, uluslararası göç, etnisite, milliyetçilik, çokkültürcülük, yurttaşlık, Ulusaşırı alan, mülteciler, popülizm, radikalleşme ve sürdürülebilir kalkınma gibi konular hakkında kitap, makale ve tercüme yapıları vardır. Kaya, 2016-2017 yılında Floransa’daki *European University Institute*’de çalışmalarını yürütürken aynı dönemde New York University Floransa Kampüsünde misafir öğretim üyesi olarak dersler vermiştir; 2013 Yılında Aziz Nesin Profesörü olarak Almanya’da Viadrina Avrupa Üniversitesi’nde ve 2011 yılında da Willy Brandt Profesörü olarak İsveç’te Malmö Üniversitesi’nde araştırmalarına devam etmiş ve dersler vermiştir. Kaya, aynı zamanda, *Populism and Heritage in Europe: Lost in Diversity and Unity* (London: Routledge, 2019); *Populism in European Memory* (London: Routledge, 2019, Chiara de Cesari ile ortak derleme kitabı); *Turkish Origin Migrants and Their Descendants: Hyphenated Identities in Transnational Space* (Palgrave, 2018); *Europeanization and Tolerance in Turkey: The Myth of Toleration* (London: Palgrave, 2013); *Islam, Migration and Integration: The Age of Securitization* (Londra: Palgrave, 2012); *Sicher in Kreuzberg: Constructing Diasporas* (Bielefeld: transcript verlag, 2001); *Berlin’deki Küçük İstanbul* (İstanbul: Büke Yayınları, 2000), Ferhat Kentel ile birlikte ve *Euro-Türkler: Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerinde Köprü mü Engel mi?* (İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2005; İngilizce baskısı CEPS Brüksel, 2005) ve Ferhat Kentel ile *Belçika-Türkleri* (King Baudouin Vakfı, 2008) adlı dört kitap kaleme almıştır. Kaya’nın, Murat Erdoğan ile derlediği *14. Yüzyıldan Günümüze Türkiye’ye Göçler* (İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2015), *Türkiye’de Çerkes Diasporası: Geleneğin Yeniden İcadı* (İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2011), Emre Işık ve diğerleri ile birlikte kaleme aldığı *Günümüz Türkiyesi’nde Göçler* (İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2008), Bahar Şahin ile derlediği *Kökler ve Yollar: Türkiye’de Göç Süreçleri* (İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2007), Turgut Tarhanlı ile birlikte derlediği *Türkiye’de Çoğunluk ve Azınlık Politikaları: AB Sürecinde Yurttaşlık Tartışmaları* (İstanbul: TESEV Yayınları, 2005) adlı bir derleme kitabı, Günay Göksu Özdoğan ile birlikte derlediği *Uluslararası İlişkilerde Sınır Tanımayan Sorunlar* (İstanbul: Bağlam Yayınları, 2004) adlı bir diğer kitap derlemesi ile birlikte Emre Işık ile birlikte derlediği *Toplumbilim Dergisi Kültürel Çalışmalar Özel Sayısı* (Sayı 14, Ekim 2000) şeklinde bir dergi derlemesi mevcuttur. Ayrıca, Friedrik Barth, *Etnik Gruplar ve Sınırları* (İstanbul: Bağlam Yayınları, 2000: Seda Gürkân ile birlikte) ve T.H. Marshall ve Tom Bottomore, *Toplumsal Sınıflar ve Yurttaşlık* (İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006) şeklinde iki çeviri kitap yayınlamıştır. Kaya, 2003 yılı Sosyal Bilimler Derneği Araştırma ödülü ile 2005 yılı Türkiye Bilimler Akademisi Ödülüne layık görülmüştür. Kaya, Bilim Akademisi üyesidir.

E-Mail: ayhan.kaya@bilgi.edu.tr

Dr. Ayşenur Benevento, İstanbul Bilgi Üniversitesi

Başlık: Radikalleşmenin Psikolojisini Anlamaya Çalışırken Karşılaşılan Zorluklar ve Fırsatlar

Özet: Psikoloji bilimi tarih içinde toplumsal ve bilimsel olma çabasıyla bireysel terapi ve vakalardan daha fazlasını söylemeye çalışmıştır. Bu çaba ile insanı çalışırken insanlarla ilgili iddialarda, yordamalarda bulunmuştur. Radikalleşme de insana dair iddialardan biridir. İnsan radikalleşebilir, radikalleşmeyebilir, bu konuda seçim yapabilir, yapamayabilir, radikalleşmenin yoğunluğu, ifade şekli kişiden kişiye ve ortamdaki ortama değişir ya da değişmeyebilir. Bu sonsuz görünen olasılıklar içerisinde psikolojinin birçok kuramsal bakış açısını kullanarak birçok radikalleşme tanımı, radikalleşme çalışma yöntemi, farklı bulgular ürettiğini görüyoruz. Bu sunum bu bulguların özeti olmaktan ziyade psikolojinin insanı nasıl bir varlık olarak gördüğünü, nasıl öngörülerde bulunduğunu ve çalıştığını hatırlatma amacı taşıyor. Sunum halihazırdaki psikoloji literatürünün iki eksikliğini öne sürüyor: 1) radikalleşme bir sürece atıfta bulunur ve bu süreç her zaman şiddet içeren davranışlara atıfta bulunmaz; 2) radikalleşme iddiaları bağlamsal farklılıkları gözlemelidir. Bu iki nokta var olan radikalleşme literatürünün insan davranışına ilişkin iddialarının ölçeğini daralttığı gözleminden hareketle yapılmıştır. Halbuki radikalleşme kavramını genişletmek, olasılıkları çeşitlendirmek ve bağlamsal değişkenlere yoğunlaşmak, farklı araştırma bağlamlarına ve popülasyonlarına duyarlı olmak oldukça gereklidir. Sunum bu minvalde kuramsal anlamda sosyo-kültürel yaklaşımı temel almayı önermekte ve halihazırda yürütmekte olduğumuz ERC Advanced Grant fonlu PRIME Youth projemizden edindiğimiz alan araştırması deneyimlerini paylaşmayı planlamaktadır.

Ayşenur Benevento Biyografisi: Ayşenur Benevento Graduate Center, New York City Üniversitesi Gelişim Psikolojisi alanında doktora derecesine sahiptir ve ERC Advanced Grant fonlu PRIME Youth projesinde doktora sonrası araştırmacı olarak çalışmaktadır. Benevento'nun araştırmaları; çocukların ve gençlerin yakın çevreleri, farklı sosyal olgular ve kültürlerle aktif olarak geliştirdikleri etkileşimlere odaklanmaktadır. Öğretim sorumluluklarının yanı sıra çok sayıda disiplinlerarası ve uluslararası araştırma pozisyonuna sahip olmuştur. Makaleleri *Journal of Youth Studies*, *Social Movement Studies*, *Journal of Childhood Studies*, *Journal of Human Development and Capabilities* gibi dergilerde yayınlandı. Belgrad Üniversitesi tarafından yayınlanan *Minority Teachers—Roma in Serbia—Narrate Education Reform* kitabında yer aldı. Şu anda Ayhan Kaya ve Metin Koca ile birlikte Routledge tarafından yayınlanacak olan *Nativist and Islamist Radicalism: Anger and Anxiety* adlı bir cilt üzerinde çalışıyor. Benevento, anaokulundan doktora eğitimine kadar kamu kurumları tarafından finanse edilen eğitim kurumlarında eğitim gördü.

E-Mail: aysenur.benevento@bilgi.edu.tr

Dr. Deniz Güneş Yardımcı, İstanbul Bilgi Üniversitesi

Başlık: Çağdaş Avrupa Sineması’nda ve Türkiye Sineması’nda Radikalizm

Özet: Radikalizm ve aşırılıkçılık 1945’ler sonrası Avrupa Sineması’na tüm çeşitleri ile yansıyor. Fransız Yeni Dalgası'nın en etkili isimlerinden Jean-Luc Godard'ın Maocu bir öğrenci grubun politik tartışma ve eylemlerini anlatan 1967 çekimi *La Chinoise / Çinli Kız*, Batı Almanya'nın radikal sol terör örgütü *Rote Armee Fraktion – RAF*'i (Kızıl Ordu Fraksiyonu) ele alan *Die dritte Generation / Üçüncü Kuşak* (1978, Rainer Werner Fassbinder) ve günümüzde islamizm ve islamofobi konulu filimlerin çoğalması, bu çeşitliğin tarihsel gelişimini gösteriyor. Türkiye Sineması’nda da özellikle 1968’de kurulan Genç Sinema hareketi, ve Devrimci Sinema akımı çizgisindeki Yılmaz Güney filmleri, radikal ve devrimci nitelikli film örnekleri sayılmaktadır. Bu sunumda toplum, siyaset ve sinema üçgenini göz önünde bulundurarak, sinemada radikalizm ve aşırılıkçılığın sinematografisi incelenecek.

Deniz Güneş Yardımcı Biyografisi: Deniz Güneş Yardımcı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Avrupa Birliği Enstitüsü’nde DAAD (Alman Akademik Değişim Servisi) araştırmacısı ve Uluslararası İlişkiler Bölümü’nde ve Berlin Humboldt Üniversitesi’nde öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır. Sosyolog, medya ve sinema bilimcisi Yardımcı’nın araştırma alanlarının arasında Türk-Alman ilişkileri, Türk-Alman göç tarihi, kültürel kimlik ve sinemada göç, diaspora çalışmaları ve radikal sinema yer alıyor. Yardımcı, Royal Holloway, University of London’da Medya ve Sinema alanında doktora yapmıştır. Johannes Gutenberg-Mainz Üniversitesi’nde Sosyoloji ve İletişim/Sinema alanlarında iki Lisans ve iki Yüksek Lisans dereceleri ile mezun olmuştur. Yardımcı ‘Türk-Alman Sineması’nda Kültür ve Kimlik Olgusu’ kitap çalışmalarını sürdürmektedir.

E-mail: deniz.yardimci@bilgi.edu.tr

Doç. Dr. Erkan Saka, İstanbul Bilgi Üniversitesi

Başlık: Dezenformasyon, Yeni Propaganda Teknikleri ve Sosyal Medyanın Radikalleşmeyle olan İlişkileri Üzerine

Özet: Bu sunumda yakın dönem dezenformasyon çalışmaları ile yeni propaganda teknikleri arasındaki ilişkilere bakıldıktan sonra özellikle kutuplaştırma üzerinden radikalleşmeye dair fikir yürütülecek. Bu bağlamda hem propaganda ve dezenformasyon arasındaki ilişki, hem de sosyal medya platformlarının sunduğu tekno-sosyal altyapıların tetikleyici rolü ile büyük teknoloji devlerinin iş modelleri üzerinde durulacak. Bunu yaparken de dünyanın çeşitli bölgelerinden örneklerle argümanlar güçlendirilecek.

Erkan Saka Biyografi: Erkan Saka, medya ve gazetecilik çalışmaları alanında çalışan bir öğretim üyesidir. Şu anda İstanbul Bilgi Üniversitesi Medya Bölüm başkanıdır. Social Media and Politics in Turkey. A Journey through Citizen Journalism, Political Trolling, and Fake News (Lexington Books, 2019) ve "Big data and gender-biased algorithms" (The International Encyclopedia of Gender, Media, and Communication New York: Wiley Blackwell) yakın zamandaki yayınlar arasında sayılabilir.

E-mail: erkan.saka@bilgi.edu.tr

Doç. Dr. Hasret Dikici Bilgin, İstanbul Bilgi Üniversitesi

Başlık: Devleti Radikalleşme Bağlamında Tekrar Düşünmek: Türkiye ve Almanya Örnekleri

Özet: Radikalleşme çalışmaları içinde devlet bir aktör olarak daha ziyade radikalleşmeye yatkın toplumsal grupların tespit edilmesi, caydırıcı önlemler alınması ve yeniden kazandırma politikaları kapsamında ele alınmaktadır. Bu çalışma devleti bütüncül ve radikalleşmenin öte yanında bir aktör olarak kabul eden hâkim yaklaşımı sorgulamayı amaçlamaktadır. Oysa devlet içi kurumların bütüncül olarak radikalleşmenin karşısında olması bir yana belirli radikal gruplar arasında bazen taraf tuttuğu ve niteliksel ayırım yaptığını gösteren çok sayıda vaka mevcuttur. Çalışma iki ayrı örnek olay üzerinden Türkiye ve Almanya’da radikalleşme bağlamında devletin bütüncüllüğünü ve aktör olarak konumunu tartışmaya açmaktadır.

Hasret Dikici Bilgin Biyografi: Hasret Dikici Bilgin, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyesidir. Uluslararası Siyaset Bilimi Derneği (International Political Science Association, IPSA) bünyesinde 2016 dünya kongresi yerel düzenleme komitesi üyeliği yapmıştır, 2021 dünya kongresinin program eşbaşkanı ve derneğin 2018-2021 dönemi yürütme kurulu üyesidir. Ufuk2020 kapsamında desteklenen “De-Radicalization in Europe and Beyond: Detect, Resolve, and Re-Integrate (D.Rad)” projesinin Türkiye baş araştırmacısı olarak görev almaktadır. Sabri Sayarı ile birlikte derlediği “Karşılaştırmalı Siyaset: Temel Konular ve Yaklaşımlar” isimli kitabı Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) tarafından 2014 yılında Bilimsel Telif Eser Ödülü almıştır. Siyasi partiler, seçimler, siyasi seçkinler ve siyasal İslam üzerine *Third World Quarterly*, *Parliamentary Affairs*, *International Political Science Review*, *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, *Turkish Studies* ve *Review of Middle East Studies* gibi saygın uluslararası dergilerde makaleler ve uluslararası yayınevleri tarafından basılan kitaplarda bölümler yayımlamıştır. Dikici Bilgin, halihazırda Siyasi İlimler Türk Derneği genel sekreterliğini yürütmektedir.

E-mail: hasret.dikici@bilgi.edu.tr

Dr. Metin Koca, İstanbul Bilgi Üniversitesi

Başlık: Küreselleşen piyasada makul dindarlık üzerine: Göçmen kökenli Müslüman Avrupalıların gönderen ve alan ülke siyasetleri ötesindeki konumu

Özet: Resmi dinlerini ihraç eden devletler, daha önce görülmemiş düzeyde küreselleşmiş bir piyasada ulusötesi alternatiflerle rekabet halinde bulunuyor. Bu piyasanın Avrupa kolunda, göçmen kökenli Müslüman topluluklara köken ülkeleri tarafından sadece akraba ve sosyal ağ olarak değil, aynı zamanda Avrupa siyasetini etkilemenin bir aracı olarak yaklaşılmaktadır. Öte yandan, Avrupalı Müslümanların iletişim kurma imkanlarını çeşitlendirirken değişen anlam ihtiyaçlarına da hitap eden çeşitli araçlar daha az hiyerarşik ve daha adem-i merkezîyetçi dindarlıklara da imkan sağlamaktadır. Her iki seçenek de Avrupa’da farklı nedenlerle tehdit olarak kabul edildi: Birincisi, dindar-milliyetçi bir yabancı sızma riski olarak (örneğin, “Bozkurt radikalleşmesi”), ikincisi ise şiddet yanlılığını bile içeren bir Pandora kutusu olarak (örneğin, “İŞİD radikalleşmesi”). Fakat bu ikilik, Avrupa’da göçmen kökenli Müslümanların hissettikleri ve başa çıkmaya çalıştıkları gerilimleri yakalamaktan uzaktır. Bu sunumda Türk ve Fas kökenli (18-30 yaş arası) genç yetişkinlerle yapılan 151 mülakattan oluşan bir seçkiye odaklanarak, bazı küreselleşme mekaniklerinin (örneğin, dolaşım, kreolleşme, yurtsuzlaştırma, ulussuzlaşma) göçmen kökenli bireyleri, hem göç alan hem de göç veren devletlerin din siyasetiyle amaçladığı tekele karşı bir özne haline getirdiğini iddia edeceğim. Çoğu görüşmecimiz menşe ülkeleri tarafından finanse edilen bir camiye gitse ve topluluğun ortak bir sese sahip olmasını desteklese de cemaate katılımları tartışılmaz bir yüksek otoriteye boyun eğme biçimini almaktan uzak bir çeşitlilik içermektedir. Dolayısıyla bu katılım süreci cinsiyetler ve kuşaklar arası ilişkiler, dini öz temsil, inanç ifadelerinin bağlamla ilişkisi, gelenek ve dinde saflık arasındaki tansiyon gibi alanlarda alternatif bilgi iddiaları içeren anlaşmazlıklara gebe dir. Bu noktalardan hareketle devlet önderliğindeki dinde “reform” ve “muhafaza” girişimlerinin kısıtlarını tartışarak sunumumu bitireceğim.

Metin Koca Biyografi: Metin Koca, "Avrupa’da Sosyo-Ekonomik ve Politik Olanın Kültürelleştirilmesi ve Dinselleştirilmesi" başlıklı ERC projesinde doktora sonrası araştırmacı olarak görev yapmaktadır. Koca, doktora derecesini Ocak 2020’de, İtalya’daki Avrupa Üniversitesi Enstitüsü’nün Sosyal ve Siyasal Bilimler Departmanı’nda tamamladı. İlgili alanları arasında kültürel değişim ve devamlılık çalışmalarının yanısıra tahammül, tanınma ve farklılık siyasetleri bulunuyor. Uluslararası İlişkiler alanındaki lisans derecesini Bilkent Üniversitesi İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi birinciliğiyle (2012) tamamlayan Metin Koca, daha sonra "Adalet, Özgürlük ve Güvenlik" alanında Jean Monnet bursiyeri olarak yüksek lisans derecesini Londra İktisat Okulu’ndan aldı (2013). Koca, doktora araştırmasının bir kısmını ise ziyaretçi olarak bulunduğu UC Berkeley’de yaptı (2016-2017).

E-mail: metin.koca@bilgi.edu.tr

Dr. Ulaş Karan, İstanbul Bilgi Üniversitesi

Başlık: Radikalleşme Süreçlerinde Hukuki Tartışmalar

Ulaş Karan Biyografi: Lisans eğitimini Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nde, yüksek lisans eğitimini insan hakları hukuku üzerine İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde ve doktora eğitimini kamu hukuku alanında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde tamamladı. 2005 yılından bu yana İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi’nde eğitimci ve araştırmacı ve Hukuk Fakültesi’nde Anayasa Hukuku Anabilim Dalı’nda öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Genel olarak insan hakları, özel olarak ise ayrımcılık yasağı, nefret suçları ve nefret söylemi, ifade, örgütlenme ve toplanma özgürlükleri, AİHM ve Anayasa Mahkemesi’ne bireysel başvuru hakkı gibi konular üzerine çalışmalar yürütmektedir. Mehveş Bingöllü ile birlikte, Harris, O’Boyle ve Warbrick tarafından kaleme alınmış olan "*Law of the European Convention on Human Rights*" adlı kitabı Türkçe’ye çevirdi. "Avrupa Birliği Ülkelerinde Ayrımcılık Yasağı ve Eşitlik Kurumları", "Sanatta İfade Özgürlüğü, Sansür ve Hukuk", "Ayrımcılık Yasağı: Kavram, Hukuk, İzleme ve Belgeleme" (İdil Işıl Gül ile birlikte), "Ayrımcılık Yasağı Eğitim Rehberi" (İdil Işıl Gül ile birlikte) ve "İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa: Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kapsamında Bir İnceleme" (Sibel İncoğlu, vd. ile birlikte); "Anayasa Mahkemesi’ne Bireysel Başvuru Rehberi"; "Uluslararası İnsan Hakları Hukuku ve Anayasa Hukuku Işığında Eşitlik İlkesi ve Ayrımcılık Yasağı"; "İfade Özgürlüğü"; "Örgütlenme ve Toplanma Özgürlüğü" ve "Öğretide ve Uygulamada Anayasa Mahkemesi Kararlarının Bağlayıcılığı ve İcrası" adlı kitaplarının yanı sıra, anayasa hukuku ve insan hakları hukuku alanında yayınlanmış çeşitli raporları, makaleleri ve yazıları mevcuttur. Berkeley Center on Comparative Equality & Anti-Discrimination Law; European Network of Legal Experts in Gender Equality and Non-Discrimination ve Council of Europe, Conference of INGOs, Expert Council on NGO Law üyesidir.

E-mail: ulas.karan@bilgi.edu.tr

Misafir Konuşmacılar

Ayşem Sezer Şanlı, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi

Başlık: Türkiye’nin 1970’li ve 1990’lı Yıllarında Gelişen Politik Şiddet Olayları ve Siyasetin Radikalleşmesi Üzerine Bir Değerlendirme

Özet: Politik şiddet, parlamenter ve parlamento dışı siyasetin şiddet ile kurduğu diyalektik ilişki üzerinden şekillenmekte, politik olaylarda ve politik aktörlerin eylemlerinde açığa çıkmaktadır. Politik şiddet olayları siyasetin radikalize olduğu, sokak eylemlerinin gayri meşrulaştığı ve şiddet odaklarının politikanın temel gündemi haline geldiği bir sürecin içinde gelişmektedir. Bu bağlamda, politik şiddet kavramı radikalizasyon ve deradikalizasyon süreçlerini açıklayabilmek açısından merkezi önem taşımaktadır. Bu kavram üzerine geliştirilen teoriler genellikle şiddetin açığa çıktığı dönemin iktidarlarını bir politik şiddet kaynağı olarak değerlendirmekte, fakat bir kısım yaklaşımlar iktidar dışı güçlerin başvurduğu şiddet eylemlerini politik şiddet etrafında tartışmaktadır. Bu çalışma, politik şiddeti sadece “terör” kavramında hareketle ele alan ve devletin konumunu bütüncül bir perspektifle değerlendirmeyen yaklaşımların aksine hem iktidarın rolünü hem de toplumsal muhalefetin konumunu diyalektik olarak değerlendiren kuramsal bir çerçeveden hareket ederek Türkiye’de radikalleşme süreçleri üzerine bir tartışma yürütmeyi hedeflemektedir. Bu amaçla, politik şiddet kavramını somutlaştırmada, Yves Michaud’un ve Fred R. von der Mehden’in şiddet tipolojisinden hareket edilmekte; şiddet olaylarının yorumlanmasında ise Carl Schmitt ve Giorgio Agamben’in yaklaşımlarından yola çıkılmaktadır. Türkiye’nin 70’li yılları, sokakta siyasetin sıkça tartışıldığı, sağ ve sol siyasetler üzerinden toplumsal kutuplaşmaların geliştiği ve politik şiddet olaylarının ağırlıklı olarak yaşandığı bir tarihsel dönemdir. Kaos ve anarşi dönemi olarak anılan bu dönem kırılmalı koalisyonlar, ekonomik krizler ve sokak siyaseti ile anılmaktadır. Antikomünizmin temel bir eğilim olduğu, Türk milliyetçiliği ve İslamcılığın toplumsal tabanda yoğun karşılık bulunduğu ve sol fraksiyonların kendi içerisinde onlarca gruba bölündüğü bu dönemin ruhu içerisinde, politik şiddet olayları sağ-sol kutuplaşması etrafında şekillenmiştir. Bu bağlamda, karşıt gruplar arasında gelişen ve dönemin hükümetlerinin de kısmen taraf olduğu şiddet olaylarında öne çıkan toplumsal muhalefet özneleri ağırlıklı olarak işçi ve öğrenciler olmuştur. 1980 darbesinin yarattığı apolitizasyon süreci ve suskunluk döneminin bitiminden itibaren, 90’lı yıllar sivil siyaset odaklarının genişlemeye başladığı yeni bir politik mobilizasyon dönemi olarak ortaya çıkmıştır. Bu dönemde, politik şiddet olaylarının içinde geliştiği politik atmosferde, çatışma ve karşılaşmaların ekseni değişmiştir. 70’lerin sağ-sol kutuplaşması kısmen varlığını sürdürmekle birlikte, toplumda Kürt-Türk, Alevi-Sünni gibi etnik kimlikler ve inanç kimlikleri üzerinden yeni kutuplaşmalar gelişmiştir. Bu açıdan, toplumsal muhalefetin özneleri de çeşitlenmiş; anneler, kadınlar, başörtülü öğrenciler, köylüler gibi politik özne olarak görülmeyen pek çok kesimin hak arama siyaseti etrafında politize olduğu görülmüştür. Politik şiddetin bireysel ve kolektif örüntülerinin çeşitli örneklerini barındıran 70’li ve 90’lı yılların en büyük benzerliği koalisyonlardır. Bir diğer benzer noktaları ise, toplumsal kutuplaşmaların

derinleştiği dönemler olmalarıdır. Ancak bu dönemler arasındaki en büyük farklılık kutuplaşma odaklarının değişmesidir. Buna ek olarak dönemler arasındaki en önemli farklılık şiddet olaylarına bağlı olarak gelişen radikalleşme süreçlerinin farklı olmasıdır. 70’ler, muhalif gruplar arasındaki şiddetin karşılıklı olarak derinleştiği, dönemin koalisyonlarının da belli gruplara yaklaşarak ve uzaklaşarak bu şiddet sarmalının içinde yer aldığı bir dönemdir. 90’lı yıllar ise, iktidarların politik şiddetin kaynağı olarak daha görünür olduğu, kimi grupların bu şiddete yeni şiddet eylemleri ile cevap verdiği ancak önemli bir kısmın ise şiddet karşıtı itaatsizlik eylemlerini örgütlediği bir dönemdir. Bu nedenle, radikalizasyon ve şiddetten uzaklaşma süreci olarak deradikalizasyon süreçlerinin kristalize olduğu en önemli iki tarihsel dönem olarak 70’lerin ve 90’ların ruhunu okumak ve şiddetin kaynaklarını, gelişimini ve sönümlenmesini anlamak elzem görülmektedir.

Ayşem Sezer Şanlı Biyografi: 7 Aralık 1987’de İstanbul ili Üsküdar ilçesinde doğmuştur. İlk, orta ve lise eğitimini İstanbul’da tamamlamıştır. Lisans eğitimini 2009 senesinde Dokuz Eylül Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümünde, Yüksek Lisans eğitimini de aynı üniversitenin Kamu Yönetimi Anabilim Dalı’nda, “Bir Aktivist Olarak Aydın ve Toplumsal Hareketlerdeki Rolü” başlıklı tezi savunarak tamamlamıştır. 2018 senesinde, Hacettepe Üniversitesi Siyaset ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı’ndan “Gündelik Hayatın Dönüşümünde Bir İmkân Olarak Toplumsal Muhalefetin Değerlendirilmesi: Cumartesi Anneleri Üzerine Bir Araştırma” başlıklı tezini savunarak mezun olmuştur. Yaklaşık dört senedir Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi’nde Dr. Öğretim Üyesi olarak görev yapmaktadır. Çalışma alanları siyaset teorisi, siyaset sosyolojisi, toplumsal hareketler, siyasal hayat ve toplumsal cinsiyetten oluşmaktadır. Toplumsal hareketler çalışmaları yüksek lisans düzeyinden beri temel ilgi ve çalışma alanını oluşturmakta; Cumartesi Anneleri, Bergama köylüleri, Başörtülü öğrenciler, Susurluk’a karşı örgütlenen yurttaşlar başta olmak üzere pek çok farklı grubun protesto eylemleri üzerine yapılmış çalışmaları bulunmaktadır.

E-mail: asezer@erzincan.edu.tr

Çağatay Şahin, Hacettepe Üniversitesi

Başlık: Radikalleşme ve Denetim İlişkisi Bakımından Dini Örgütlerin Denetlenmesi Argümanına İlişkin Bir Değerlendirme

Özet: Bu çalışmanın temel amacı son yıllarda ülke gündeminde sık sık kendisine yer bulan Türkiye’de cemaat ve tarikatların sistem içerisine çekilerek dini ve mali hareketliliklerinin denetlenmesi önerisine dair radikalleşme eksenli bir tartışma yürütmektir. Bilindiği üzere kamuoyunda kendisine yer bulan ve son dönemde başta Diyanet İşleri Başkanı Ali Erbaş, gazeteciler, ilahiyatçı yazarlar ve liberal düşünürler tarafından da farklı argüman ve öneriler altında dile getirilen, cemaat ve tarikatların dernek veya vakıf çatısı altında devlet denetimine girmeleri gerektiğine yönelik öneriler sıklıkla kamuoyunda dile getirilmektedir. Bu argümanlardaki öneriler, öncelikle bu yapıları Diyanet İşleri Başkanlığı’nın (DİB) çatısı altında bir kontrol mekanizmasıyla itikâdi yönden denetlemeyi hedeflerken, ikinci olarak bunların Vakıflar Genel Müdürlüğü gibi organlarca denetlenmesi ve bu yolla mali hareketliliklerinin kontrol edilmesi noktasında yoğunlaşmaktadır. Önerilerin temel gerekçesi olarak bu alanlardaki hukuki boşluklardan tarikatların bugüne kadar sürekli faydalanmış olmaları gösterilmektedir. Bir diğer deyişle inanç ve ibadet hürriyeti gerekçesiyle ve günümüzde toplumsal bir gerçeklik olarak kabul edilmeleri saviyla zaruri oldukları iddia edilen bu oluşumların denetlenmesinin ancak böyle bir yolla olanaklı olduğu; bir diğer deyişle “*sosyal bir gerçekliğin kanunla yok sayılarak*” görmezden gelmenin mümkün olmadığı bu iddia sahipleri tarafından ileri sürülmektedir. Bu konuda 2018 yılında TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu’na sunulan “*Dini Vakıf ve Derneklerin Şeffaflaşması*” düzenlemesi de bu yoldaki ciddi bir adım olarak görülmelidir. Osmanlı Devleti’ndeki “*Meclis-i Meşâyih*” (Şeyhler Meclisi) organına benzeyen, tarikatlardaki atama ve yükselme işlerini devlet denetimine alması planlanan bu düzenlemenin amacının “*din hizmeti sunan veya benzeri hizmetlerle iştigal eden sivil toplum kuruluşlarının ya da bunu iddia eden yapıların hesap verebilirliğinin tesisi*” olduğu açıklanmıştır. Tarikat yapılarını tanzim etme amacıyla Şeyhülislâmlık makamına bağlı olarak 1868 yılında kurulan bu müesseseden hareketle devlet, radikalleşme ihtimallerinden dolayı kontrol etmek istediği bu yapılar ve bu yapıların vakfiyeleriyle organik bir bağ kuracak ve idari bir denetim yoluyla tüm iç işleyişlerini kayıt altında tutarak alınacak tüm kararlarda söz sahibi olacaktır. Bununla beraber DİB tarafından gerçekleştirilen görüşmede olduğu gibi devlet içerisinde bu yapıların doğrudan tanınması ya da sivil toplum kuruluşu şeklinde sistem içerisine çekilmeleri hususunda iktidar tarafından oluşturulması planlanan yol haritasının net olmadığı görülmektedir. Devlet görevlileri bir yandan tarikatları, sınırlandırılmaları gerektiği gerekçesiyle dernek ve vakıf adı altında sistem içerisine çekerek denetlemeyi planlarken bir yandan da devletin resmi yöneticileri bu oluşumların liderleriyle doğrudan görüşmeler gerçekleştirmektedir. Bir diğer ifadeyle, devletin kendisi 677 sayılı Kanun’u ve diğer devrim yasalarını görmezden gelerek hareket ettiğinden eğer vakıf olarak sistem içerisine çekilmezlerse bu yapıların denetlenmelerinin olanaksız olduğu yolundaki görüşler geçerliliğini yitirmekte; dernek ve vakıf statüsü kazanmanın önemi bu noktada yalnızca mali bakımdan geçerliliğini korumaktadır. Bu yönde bir denetimin vakfa ait bağımsız bir iç denetim mekanizması yoluyla ve bu tarikata mensup üyeler tarafından yapılması hususu da birçok sorun teşkil edecektir. Bununla birlikte bu denetim önerilerinde tarikat vakıflarının faaliyet alanlarının yalnızca dini eğitim verme, hafız yetiştirme gibi yardımcı dini hizmetlerle sınırlandırılması hususu da büyük bir sermaye transferi yapılan bu vakıflar açısından boşlukta kalmaktadır. Çalışma dini radikalleşmenin bir görünümü olarak bu dinsel yapılanmaların

denetlenmesi gerektiğine dair argümanların imkân dahilinde olup olmadığını politik ve yasal bir çerçeveden incelemeyi amaç edinmektedir.

Çağatay Şahin Biyografisi: Çağatay Şahin, 1987 Ankara doğumludur. 2011 yılında Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden lisans derecesiyle mezun olmuştur. 2015 yılında alanında “*Hukuki Çoğulluk Bağlamında Alevi Hukuku*” teziyle Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Kamu Hukuku Anabilim Dalı'ndan ve 2020 yılında “*Bilinç-İrade İlişkisi Bağlamında Hegel’in Hukuk Felsefesinde Soyut Hak Kavramının Momentleri*” başlıklı çalışmasıyla aynı üniversitenin Felsefe Tarihi programlarından mezun olmuştur. Yüksek lisans döneminde Federal Almanya'da Freiburg Albert Ludwigs Üniversitesi'nde altı ay boyunca bulunan Şahin, doktora döneminde de Hamburg Üniversitesi'nde konuş araştırmacı statüsünde çalışmalarını sürdürmüştür. Şu anda Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde tez çalışmalarını sürdüren Şahin, 2014 yılından beri Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır.

E-mail: cagataysahin@hacettepe.edu.tr

Gözde Söğütü, İstanbul Üniversitesi

Başlık: Türkiye’de Radikalleşmenin Öznesi: Göç ve Sığınmacılar

Özet: Radikalleşme ve radikalleşme süreçleri belirsizliğin ve öngörülemesizliğin arttığı günümüzde en çok tartışılan konulardan biri olsa da sosyal bilimlerdeki diğer birçok kavram gibi radikalleşmenin ihtivasına ilişkin genel geçer bir tanım yapmak mümkün değildir. Aşırılık yanlısı duygular, inançlar ve davranışlar geliştirme süreci olarak tanımlanan radikalleşme, bireyin aynı zamanda şiddeti onaylayan bir kimliği kabul etme sürecidir. Radikalleşme eğilimleri gözlemlenen bireyin, aşırılıkçı duygu ve davranışlar sergilemesinde daha çok din unsuru temel faktör olarak kabul edilse de sağ-sol, etnik ya da milliyetçilik bazlı radikalleşme süreçlerinden bahsetmek mümkündür. Özellikle 11 Eylül saldırılarının ardından İslam dini özelinde yükselişe geçen radikalleşme eğilimleri küresel sistemde yaşanan hızlı değişimlerle birlikte evrilmeye başlamıştır. Radikalleşme eğilimlerinin etnik kimlik ve milliyetçilik odaklı gelişmesinde dünya üzerinde yerinden edilmiş ve zulme uğrayan insanların daha iyi yaşam koşulları arayışları sonucu gerçekleştirdikleri göç hareketleri önemli rol oynamaktadır. Çatışmaların değişen doğası doğrultusunda diğer bir ifadeyle devletlerarası çatışmaların yerini artan oranda iç savaflara, etnik ayrılıklara bırakmasıyla birlikte yerinden edilen insan sayısı dünya tarihindeki en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Dünya genelinde yerinden edilmiş insan sayısının artması milliyetçilik söylemlerinin de daha yüksek sesle duyulmasına neden olmuştur. Jeopolitik konumu özelinde doğusunda ve güneyinde iç çatışma ve siyasi istikrarsızlıkların yaşandığı bir coğrafyada yer alan Türkiye düzenli ve düzensiz göçün transit geçiş merkezi haline gelmiştir. Türkiye aynı zamanda iç savaş yaşanan ülkelerin komşularına oranla daha iyi ekonomik yaşam koşulları sağladığı düşüncesiyle sığınmacılar için hedef ülke konumundadır. Ancak özellikle 2011 yılından itibaren devam etmekte olan Suriye iç savaşının tetiklediği göçler ile beraber sığınmacıların ülkeye plansız ve kontrolsüz girişleri Türkiye’de en makul bireylerin dahi sığınmacı karşıtı haline gelmesine neden olmuştur. Ciddi güvenlik zafiyeti ve riski oluşturan sığınmacılar aynı zamanda Türkiye’deki kötü ekonomi, genç işsizlik sorunlarıyla beraber sığınmacılara yönelik nefret ve ırkçılık boyutlarına varan söylemlere neden olmaktadır. Türkiye’nin görece başarılı bir göç politikasından söz etmek mümkün olsa da sığınmacıların toplumsal entegrasyonu sağlanamadığından toplumsal düzeyde sığınmacılara karşı nefret dili ve yabancı düşmanlığı üzerinden radikalleşme eğilimleri görülmektedir. 2021 yılının içerisinde Ankara’nın Altındağ ilçesinde Suriyeli sığınmacılara yönelik şiddete varan eylemler gerçekleştirilmesi Türkiye’de sığınmacılara yönelik artan öfkenin geldiği noktayı göstermekle birlikte toplumsal tabakada infiale neden olmuştur.

Türkiye’de sığınmacılara yönelik artan öfkenin temel dinamiğinin yaşam şartlarının zayıflaması olduğu ifade edilse de kimliklerin ve değerlerin zayıfladığı küresel sistemde bu değerleri korumak isteyen bireyler sayıları her geçen gün artmakta olan sığınmacıların varlığını kimliklerine yönelik tehdit olarak algılamaktadır. Türkiye’de özellikle üniversite çağındaki gençlerin, teknoloji ve iletişim olanaklarının gelişmesiyle etkin bir ifade aracı haline gelen sosyal medya üzerinden yaptıkları paylaşımlarla sığınmacılara yönelik öfkelerini dile getirdikleri görülmektedir. Çalışmada göçün transit geçiş merkezlerinden biri olan Türkiye’de sayıları sekiz milyona ulaşan sığınmacıların toplumsal bireyler üzerinde yarattığı radikalleşme eğilimlerinin altında yatan nedenler incelenecektir. Etnik kimlik ve milliyetçi söylem dinamikli radikalleşme eğilimleri toplumsal yapıda izdüşüm bulmuş olaylar eksenli incelenecektir. Tüm dünyada milliyetçilik akımının yükselişe geçtiği bir dönemde önümüzdeki on yılların önemli konu başlıkları arasında olacak göç konusunun çok boyutlu etkileri bağlamında göç ile beraber

önemli sosyo- ekonomik değişimlerin yaşandığı Türkiye’de toplumsal huzurun sağlanabilmesi yönünde alınacak önlemler tartışılacaktır.

Gözde Söğütü Biyografi: 2015 yılında Uludağ Üniversitesi’nden “Başarısız Devlet ve Terörizm İlişkisi: Somali-Eş Şebab Örneği” başlıklı tez çalışmasıyla yüksek lisans derecesini alan Gözde Söğütü İstanbul Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümünde çatışma çözümü ve uyuşmazlık alanında doktora eğitimine devam etmektedir. Söğütü, İnönü Üniversitesi Afrika Araştırmaları Dergisi’nin editörlük görevini sürdürmektedir. Söğütü’nün Afrika kıtası, güvenlik ve çatışma konularında çeşitli dergilerde yayınlanmış makaleleri mevcuttur.

E-mail: gzdsogutlu@hotmail.com

Gülfer Ulaş, Kadir Has Üniversitesi

Başlık: Türkiye Yeni Bir Radikalleşme Örneği mi?

Özet: Suriye savaşının başlangıcından itibaren Türkiye, İslam Devleti projesi altında yaşamak isteyen birçok yabancı savaşçı için önemli bir geçiş noktası olmuştur. Soufan Raporuna göre, Haziran 2017 ortası itibarıyla Türk makamları, 146 ülkeden 53.781 kişinin Suriye ve Irak'taki savaşa katılmak için seyahat ettiğini kaydetti¹. Türk vatandaşlarından da çok sayıda İslam Devletine katılmak için seyahat edenler oldu. Bazı araştırmalar, 2013-2016 yılları arasında IŞİD'e giden Türk vatandaşlarının sayısının 5.000-9.000 civarında olduğunu tahmin ediyor². Buna rağmen, Türkiye'de gençlerin şiddet içeren aşırılık ve radikalleşmeye karışması olgusu yeterince incelenmedi ve IŞİD'in özellikle Türkiye'den adam devşirme becerisine yönelik olarak araştırmalar yetersiz kaldı.

Radikalleşme konusunda Türkiye birkaç nedenden dolayı kafa karıştırıcı bir örnektir. İlk olarak, katılanlar arasında çok sayıda eski El Kaide bağlantılı cihatçılar olduğuna rastlıyoruz. Aynı zamanda, diğer cihatçı gruplara kıyasla Irak ve Suriye'ye IŞİD'e katılmak üzere eşi benzeri görülmemiş sayılarda katılım olduğu tahmin ediliyor³. İkincisi, IŞİD'in Irak ve Suriye'deki toprak fethi ve Türkiye'nin coğrafi yakınlığı, İslam Devleti altında yaşamak isteyen birçok kişi için büyük kolaylaştırıcı etken oldu. Son olarak, IŞİD'in Türkiye'deki saldırıları, Türkiye'ye yönelik yerel tehditlerin varlığına da işaret ediyor. Toplu olarak, Türkiye'den gelen yabancı savaşçıların profilinin radikalleşme çalışmalarına yönelik ortak yaklaşımları değiştirdiğini göreceğiz.

Suudi Arabistan ve İran arasındaki mezhepsel rekabetin başlamasından bu yana, iki kamp arasındaki çatışma Ortadoğu'da daha geniş bir alanda yayıldı⁴. Bugün, Selefilik esas olarak şiddet içeren aşırılıkçı tarafıyla ilişkilendirilmektedir. Türkiye'deki Selefi toplumun önemli bir kısmının radikal İslam'a ve IŞİD'e sempati duyduğu biliniyor. Konuyu daha detaylı anlayabilmek için, bir takım araştırma soruları üzerinden gitmek faydalı olacaktır. Öncelikle, İslam Devleti'nin Türkiye'deki insanları cezbetmesinin nedeni nedir ve onları ne motive ediyor? Türk radikalleşmesi neden diğer radikalleşme örneklerinden farklıdır? Deradikalizasyon programları Türkiye örneğinde nasıl başarılı olabilir? gibi sorular ışığında konuyu ele almak faydalı olacaktır.

Metodolojik olarak; araştırma sorularını yanıtlamak amacıyla, bilimsel kitaplar, bilimsel makaleler, güvenilir düşünce kuruluşu raporları, gazeteler ve devlet yayınları tarafından birincil kaynaklar kullanılması uygun olmaktadır. Ayrıca nitel araştırma yöntemleri olarak; yerel gazeteleri taramak ve gözaltına alınan yabancı savaşçılarla röportaj yapmak motivasyonları anlamak ve önceki örneklerle karşılaştırmak bakımından faydalı gözüküyor.

---

¹Soufan Center Report: “Beyond the Caliphate: Foreign Fighters and the Threat of Returnees”, 2017. <https://thesoufancenter.org/wp-content/uploads/2017/11/Beyond-the-Caliphate-Foreign-Fighters-and-the-Threat-of-Returnees-TSC-Report-October-2017-v3.pdf>

² International Crisis Group report, “Calibrating the Response: Turkey’s ISIS Returnees”, June 2020. <https://www.foreignaffairs.com/articles/turkey/2014-11-11/radical-turks>

³ Güneş Murat Tezcür & Sabri Ciftci, Radical Turks, Foreign Affairs, November 2014. <https://www.foreignaffairs.com/articles/turkey/2014-11-11/radical-turks>

⁴ Jonathan Marcus, “Why Saudi Arabia and Iran Are Bitter Rivals”, BBC News, September 2019. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-42008809>

Literatür taraması yaptığımızda radikalleşme kavramının tanımı konusunda bir fikir birliği olmadığını ve her disiplin kendi bakış açısını getirdiğini görüyoruz. Ayrıca, kişisel nedenlerin, motivasyonların, seyahat etme ve katılma amaçlarının değiştiği tüm durumlar için herkese uyan tek bir açıklama yapmak da kolay olmuyor. Türkiye’deki cihatçıların profilleri arasında eski savaş gazileri; aşırı muhafazakâr Sünni Müslümanlar, PKK’ya karşı İslamcı Kürtler, küçük suçlar ve uyuşturuculardan arınmak isteyenler ve prestij arayanlar oldukları görülüyor⁵. Ayrıca, avukatlar, mühendisler, tüccarlar ve üniversite öğrencileri de dahil olmak üzere geri kalanların çoğunun siyasi aktivizm kaydı bulunmamaktadır.

Literatürdeki etkili araştırma grupları, Batı ülkelerinde yaşayan Müslüman göçmenlerin kimlik arayışına odaklanıyor⁶, ancak, Türkiye’den katılanların çoğunun güçlü aile bağları olan vatandaşlar oldukları ve doğrudan dini baskıya uğramadıklarını gösteriyor. Türkiye’de Selefi- cihatçılığın izini sürerek, katılanların radikalleşme süreçlerine yönelik ortak yaklaşımları değiştirmek mümkün gözüküyor. Bu bağlamda, bu çalışma Türkiye’de radikal İslamın ortaya çıkışını ve yayılan ağların izini sürmeyi hedeflemektedir.

Gülfer Ulaş Biyografi: Gülfer Ulaş Kadir Has Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünde doktora adayı ve LSE Ortadoğu Çalışmaları Merkezinde misafir araştırmacı olarak bulunmaktadır. Çalışma alanları güvenlik, terör, radikalleşme ve cinsiyet konularını kapsamaktadır. 2011 yılında King’s College London Üniversitesi’nde “Uluslararası Çatışma Çözümü”, “Kadınların Çatışma İçerisindeki Yerleri” ve “Avrupa Birliği’nin Kriz Yönetimi” ile ilgili sunumlar yapmıştır. İlgi alanlarına yönelik olarak, Avrupa Devlet ve Hükümet Başkanları Konseyi (Brüksel), Avrupa Dış İlişkiler Konseyi, Uluslararası Kalkınma Departmanı (DFID), MSF UK, Commonwealth Secretariat ve İngiliz Parlamentosu’nda çeşitli çalışmalara katılmıştır. Yüksek lisans tezini Avrupa’da 11 Eylül sonrası artan güvenlik endişeleri üzerine araştırırken kadınların terör örgütlerine katılma oranının fazla olmasının ilgisini çekmesi üzerine doktora çalışmalarını IŞİD’e katılan kadınlar ve radikalleşme süreçleri üzerinde devam ettirmiştir. Şu anda doktora tezinde kadınların IŞİD’e katılma motivasyonlarını ve radikalleşme süreçlerini Türkiye kapsamında çalışmaktadır.

E-mail: gulfer.ulas@hotmail.com

---

⁵ Aaron Stein, “The Islamic State in Turkey: A Deep Dive Into a Dark Place”, War on the Rocks, April 2016. <https://warontherocks.com/2016/04/the-islamic-state-in-turkey-a-deep-dive-into-a-dark-place/>

⁶ ICSR, Research Perspectives on Online Radicalisation, A Literature Review, 2006-2016. <https://icsr.info/wp-content/uploads/2017/05/ICSR-Paper-Research-Perspectives-on-Online-Radicalisation-A-Literature-Review-2006-2016.pdf>

Gün Ünal, Ankara Üniversitesi

Başlık: Avrupa Birliğinde Düşünce Kuruluşlarının Radikalleşme Karşıtı Faaliyetlerinin Bir İncelemesi

Özet: Avrupa Birliği bünyesinde faaliyet gösteren düşünce kuruluşlarının radikalleşme karşıtı faaliyetlerinin bir analizini sunacak olan bu araştırma, uluslararası kuruluşların son on yılda “deradikalizasyon” kavramı ve kapsamında ürettikleri yayın, düzenledikleri faaliyetlerine odaklanmaktadır. Bu çalışma, Avrupa Birliğinin ortak radikalleşme karşıtı politikası bağlamında, Avrupa Birliği ülkeleri özelinde radikalleşmeye ilişkin çalışmalardaki söylemi incelemeyi hedeflemekle birlikte söylem farklılıklarına ve düşünce kuruluşunun bulunduğu ülke veya ülkelerin güncel radikalleşme karşıtı siyasetine bir değerlendirme sunmayı amaçlamaktadır. Araştırmanın ön bulguları, Avrupa Birliği bünyesinde radikalleşme karşıtı çalışmalarda Almanya merkezli düşünce kuruluşlarının en fazla yayın ve etkinlik ürettiğini ortaya koymakla birlikte, İskandinav ülkelerinde radikalleşme karşıtı faaliyetlerin çeşitliliği ve kapsamı dikkat çekmektedir.

Gün Ünal Biyografisi: Gün Ünal, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde Siyaset Bilimi bölümünde doktora çalışmasını sürdürmektedir. Bilkent Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünden lisans, Hacettepe Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünden yüksek lisans derecesini almıştır. Yüksek lisans tezini Türkiye’nin uluslararası nükleer silahların engellenmesi rejimi kapsamındaki güvenlik çekinceleri üzerine hazırlamış, 2018-2020 yılları arasında araştırmacı olarak ORSAM Ortadoğu Araştırmaları Merkezi’nde Kuzey Afrika ve Akdeniz havzasındaki gelişmeler üzerine çalışma yapmıştır. 2019 yılında Alman Dış İlişkiler Konseyi’nin iki bölüm halinde Almanya ve Fas’ta gerçekleştirdiği Ortadoğu ve Kuzey Afrika’da Diyalog ve İş Birliği konulu uluslararası çalıştayda yer almıştır.

E-mail: unalgun@gmail.com

Merve Önenli Güven, Bağımsız Araştırmacı

Başlık: Radikalleşme Süreçlerinde PKK Örneği

Özet: Terörizm olgusu, içerisinde şiddet ve radikalleşme kavramlarını barındırmaktadır. Ancak şiddet ve radikalleşme olguları terörizm kavramını şekillendirirken, terör örgütlerinin yapılarına göre şiddet ve radikalleşme davranışları ve süreçleri, birey nezdinde farklı özellikler gösterebilmektedir. Ancak genel literatür tarandığı zaman bir terör örgütüne katılım davranışının radikalleşme ile doğru orantılı bir şekilde ele alındığı görülmektedir. Terör örgütleri özelinde bu durum incelendiği zaman, bir terör örgütüne katılım davranışının, bireyin terör örgütü ideolojisi bağlamında radikalleşmesi nedeniyle terör örgütüne katılma kararı aldığı anlamına gelmediği anlaşılmaktadır.

PKK terör örgütü özelinde radikalleşme süreçleri incelendiği zaman, terör örgütünün eleman temin sisteminin, özellikle ergenlik-geç ergenlik dönemindeki gençlerin terör örgütüne katılımını sağlamaya yönelik olduğu tespit edilmiştir. Terör örgütü tarafından hedef alınan bu grubun katılım hikayeleri incelendiği zaman ergenlik-geç ergenlik dönemi içerisinde yer alan gençlerin; akran etkileşimi, terör örgütünün örgütsel hayata dair çizdiği imajın, propaganda ve manipülasyonların etkisinde kalarak örgüte katılım kararı aldıkları tespit edilmiştir. Katılım kararı almalarında ise merak, sosyalleşme isteği, ilk otorite kaynağı olan aileye karşı kendini kanıtlama arzusu, macera arayışı, aitlik duygusu ihtiyacı ve kendisini ifade edebileceği bir alan arayışı gibi psikolojik dinamiklerin etkili olduğu anlaşılmaktadır. Bu hususların yanı sıra özellikle aileleri ile sorun yaşayan, ekonomik gelir seviyesi düşük ve çok çocuklu ailelerin bireyleri ile aile içinde psikolojik, fiziksel ve cinsel istismara uğramış çocukların/gençlerin, terör örgütünün eleman temin ağı tarafından kolaylıkla manipüle edilebildikleri gözlemlenmektedir. Bu bağlamda PKK terör örgütüne katılım kararı alan ergenlik-geç ergenlik dönemindeki bireylerin ideolojik bir temelde inandıkları bir görüş üzerinden radikalleşerek kendilerini şiddet yoluyla ifade etme güdüsünden ziyade, alternatif bir yaşam alanı arayışı neticesinde PKK terör örgütüne katılım kararı aldıkları ortaya çıkmaktadır. Söz konusu tespitler çerçevesinde radikalleşme-terörizm ilişkisi kapsamında, terör örgütlerini meydana getiren insan unsurunun; örgüt öncesi yaşamı, katılım nedeni, katılım süreci ve şekli, örgüt içerisinde hangi kapsam dahilinde bulunduğu gibi öznel durumların mikro seviyede incelenmesi, radikalleşme süreçlerine ilişkin terör örgütleri özelinde katmansal bir derecelendirme yapmayı mümkün kılacaktır. Ayrıca bu analiz seviyesi, terörizm-radikalleşme ilişkisinin detaylı bir şekilde ortaya çıkartılmasına dair daha sağlıklı bir araştırma evreni sağlayacaktır. Bu temelde bir terör örgütüne katılan bireyin, ilk aşamada direkt olarak radikalleşerek terörist kimliğine büründüğü ön kabulü kırılarak, örgüte katılımıyla birlikte bireyin örgüte mensubiyet temelinde geliştirdiği örgütsel kimliğin bileşenlerinin doğru bir şekilde analiz edilmesi mümkün olabilecektir. Terörizmle mücadele yöntemlerinin de bu çerçevede şekillendirilmesi, özellikle terör örgütlerinin beslendiği sosyal tabanın doğru analiz edilerek, terör örgütlerine katılım süreçlerinin engellenmesi konusunda sosyal ve psikolojik tabanlı proaktif yaklaşımların ortaya çıkartılmasını sağlayabilecektir.

Merve Önenli Güven Biyografisi: Merve Önenli Güven 1981 Ankara doğumludur. Lisans eğitimini 1999-2003 yılları arasında Bilkent Üniversitesi/Uluslararası İlişkiler bölümünde tamamlamıştır. Yüksek lisansını 2003-2005 yılları arasında Sabacı Üniversitesi/Uyuşmazlık Analizi ve Çözümü bölümünde, “*Mirror Images of Terrorist Incidents in the News: News Coverage and Problem Solving Attitudes Towards Conflicts*” başlıklı tez ile tamamlamıştır.

Kurumsal alanda, halihazırda devam etmekte olan, terörizm ve terörizmle mücadele konusunda saha da dahil olmak üzere 16 senelik deneyimim bulunmaktadır. Doktorasını ise 2021 yılında ODTÜ/Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümünde “*Construction and Re-construction of Cultural Codes through Political Violence: The Case of Kurdish Nationalism*” başlıklı tez ile tamamlamıştır. Terörizm, terörizmle mücadele, radikalleşme, uyumsuzluk analizi konularında ulusal ve uluslararası alanda sunumları, makaleleri ve kitap bölümleriyle beraber kurumsal analizleri, raporları ve kitapları bulunmaktadır.

E-mail: merveonenli@yahoo.com

Mehmet Özgün Özkul, Humboldt Üniversitesi, Berlin Graduate School of Muslim Cultures and Societies

Başlık: Sistem Karşıtı Radikal Bir Hareket Olarak Tevhid ve Sünnet Cemaati

Özet: Bu araştırma, 2007 yılında Türkiye’de, kamuoyunda Ebu Hanzala olarak bilinen Halis Bayancuk tarafından İslami/Selefi bir cemaat olarak kurulan Tevhid ve Sünnet Cemaati’nde, duyguların ve ideolojinin bireyleri mobilize ve motive etmedeki rolüne odaklanarak Selefi kimliğinin oluşumunu incelemektedir. Bu çalışma, Tevhid ve Sünnet Cemaati’ni toplumsal hareketler teorisi çerçevesinde ele almaktadır. Araştırma, özellikle pratikler ve metin olmak üzere iki odak noktayı vurgulamaktadır. Kolektif kimliğin hem bireyleri nasıl şekillendirdiğini hem de bireyler tarafında nasıl şekillendirildiğini bu iki odak alan üzerinden ortaya çıkarmak için, cemaatin Bağcılar semtinde bulunan merkezinde bir saha araştırması yapılmıştır. Metinlerde yer alan dini öğretilerin, cemaat mensupları tarafından nasıl yorumlandığını ve günlük yaşamlarında nasıl uygulamaya konulduğunu anlamak için katılımcı gözlem ve informal görüşme metotları kullanılmıştır. Bu bağlamda, dış dünyayı “biz” ve “onlar” olarak ayıran “el vela vel bera” doktrini oldukça önem teşkil eden bir kavramdır. Gerçekliğin algılanmasına ilişkin olan bu öğreti, “müminleri”, sadece Müslümanlara dostluk gösterilmesi ve gayrimüslimlere ise düşmanlık gösterilmesi için teşvik etmektedir. Sosyal ilişkilerin yeniden düzenlenmesi, aile bağlarının gerektiğinde koparılması noktasında hayli önemli olan bu doktrin, özellikle tepkisel radikalizm bağlamında incelenmektedir. Bu araştırma, aynı zamanda, grubun sosyal medyayı aktif bir şekilde kullanarak ve Selefi kimliğine bağlı olarak “frames” ve “counter-frames” üreterek mevcut ahlaki/kültürel değerleri, müesses nizamı hedef alarak geliştirdiği sistem karşıtı/ radikal söylemi araştırmaktadır.

Mehmet Özgün Özkul Biyografisi: Mehmet Özgün Özkul, 2015 yılında İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü’nden mezun olmuştur. Yüksek lisansını ise 2021 yılında Boğaziçi Üniversitesi Atatürk Enstitüsü Modern Türkiye Tarihi Bölümü’nde, “İslami Bir Toplumsal Hareket Olarak Tevhid ve Sünnet Cemaati” adlı tez ile tamamlamıştır. Ekim 2021’de, Humboldt Üniversitesi ve Berlin Graduate School Muslim Cultures and Societies bölümlerinde doktora eğitimine başlamıştır. Doktora araştırmasında, yüksek lisans tezinin devamı olarak, Türkiye’de ‘Tevhid ve Sünnet Cemaati’ olarak bilinen Selefi grubu antropolojik/sosyolojik bir bakış açısıyla çalışmayı amaçlamaktadır. Tezinde, grubun yazılı ve görsel materyallerinin (dergi, kitap, YouTube videoları vb.) analizinin yanında, etnografik yöntemlerle (katılımcı gözlem, informal görüşmeler vb.) saha çalışması gerçekleştirmeyi hedeflemektedir. Özellikle, gençlik ve radikalleşme temalarını ‘Yeni Toplumsal Hareketler’ literatürü çerçevesinde ele almayı, sosyo-ekonomik/ sosyo-politik yapıların mobilizasyon sürecindeki rolünü incelemeyi planlamaktadır. Akademik çalışmaların yanı sıra, lisans yıllarından itibaren sırasıyla NTV, TRT, Transperancy International, Uluslararası Af Örgütü, Tarih Vakfı, Al Sharq Strategic Research, Toplumsal Değişim Enstitüsü gibi kurumlarda stajyer ve proje bazlı araştırmacı olarak çalışan Özkul’un akademik ilgi alanları arasında siyaset sosyolojisi, toplumsal hareketler, din antropolojisi/sosyolojisi bulunmaktadır.

E-mail: mehmet.ozkul@hu-berlin.de

Müge Palancı, İstanbul Üniversitesi

Başlık: Almanya – Tek Etnili Rejimlerde Göçün Radikalleşmesini Anlamak: Demos ile Etnos’un Hikâyesi

Özet: Eğer bir devlet ayrımcı göç ve vatandaşlık politikaları aracılığıyla ulusa üyeliği tek bir etnik kategoriyle sınırlandırmaya çalışıyorsa, bu durumda tek etnili bir rejimi var demektir ve etnik çeşitlilik tek etnili bir vatandaşlığın inşa edilmesiyle en aza indirildiği için ifade boyutu mevzu dışı kalmaktadır. Bu noktada devletin sahip olduğu etnisite politikaları önem arz etmektedir. Ulus devletlerle birlikte etnisite terimi ulus devletlerin himayesinde, ona hizmet eden bir ideolojik aygıt halini almıştır. Almanya’da 2000’li yıllara değin yani vatandaşlık yasasının revize edilmesine kadar vatandaşlığa sadece etnik Almanlar alınıyordu. Şu anda Almanya’da doğmuş olmak da (*jus soli*) vatandaşlığa hak kazanmayı mümkün kılarken; yeni yasayla beraber Almanya’nın bir göç ülkesi olduğu bir anlamda kabul edilmiş ve farklı etnik grupların asimilasyonuna dayanan yeni bir sisteme geçilmiştir. Fakat bilinmektedir ki Almanya’da 1913 tarihli vatandaşlık yasası uzun süre muhafaza edildi ve bu yasa Almanları bir soy topluluğu olarak tanımlıyordu. 2. Dünya Savaşı sonrası Almanya’nın 1955’te İtalya ile 1960’da İspanya ve Yunanistan, 1961 yılında ise Türkiye, 1963’te Fas, 1964’te Portekiz, 1965’te Tunus ve 1968’de Yugoslavya ile yapmış olduğu misafir işçi anlaşmaları da ülke de hiç olmadığı kadar yabancı işçi ile karşılaşılması ile sonuçlanmıştı. Kimliğini kültürel öğeler üzerinden kodlayan Alman milliyetçiliğinin “misafir işçi” olarak tanımlanan etnik çeşitlilik ile karşı karşıya kalması durumun geçici görülmesi sebebiyle 1970’li yıllara kadar sorun olmamıştı. 1973 petrol krizi ve sonrası dönemde yabancı işçi alımı durmuş, bu süreçte işçilerin ülkelerine dönmesi beklense de aile birleşimi sebebiyle beklenen gerçekleşmemiştir. 1999 tarihinde yapılan vatandaşlık kanunu düzenlemesine kadar Almanya’ da yabancıların statüsü tek etnili rejimin gölgesinde kalmıştır. Fakat 2000’li yıllar sonrası Almanya’daki yeni vatandaşlık yasası Alman Vatandaşlığı almaya istekli olanlara “asimilasyon” tabanlı bir reform önermesi bakımından önemlidir. Alman milli bilincinin oluşum sürecinde kullanılan “biz” ve “öteki” kodlarının Alman kimliği üzerindeki etkisi düşünüldüğünde toplumdaki tek etnili bakış açısının tarihsel bağı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda her ne kadar çok kültürlü bir politika izlendiği ifade edilse de Almanya’nın göç ve göçmene bakışı son dönemde Avrupa’ya, özellikle Almanya’ya artan insan hareketliliği sebebiyle hala etnik temellidir. Kendi kimliğini bir “öteki” üzerinden inşa eden Almanya günümüzde artan göç sebebiyle “etnik” değerlere sarılarak varlığını korumayı hedeflemektedir. Bu durum toplumda göçün radikalleşmesine neden olması bakımından önemlidir.

Müge Palancı Biyografisi: Müge Palancı, Lisansını Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Kamu Yönetimi alanında tamamlamıştır. Lisans yılların da Yalçın Sabancı ve Unilever - Turuncu Şapka başarı bursuna hak kazanmıştır. Lisans eğitimi sonrası Yalçın Sabancı Holding’de başlayan profesyonel iş hayatı sonrasında Malta’da dil eğitimi almıştır. Tunus’ta başlayan Arap Baharından etkilenmiş ve İstanbul Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde yüksek lisans eğitimine başlamıştır. Bu dönemde Cumhuriyet Gazetesi bünyesinde dış ilişkiler bölümünde stajını yapmış ve KAGİDER ve Mor Çatı ile projeler gerçekleştirmiştir. Şu an İstanbul Üniversitesi Avrupa Birliği bölümünde doktora tezini yazmaktadır. Tezin çalışma konusu Almanya’ya ve AfD’ya dayanmaktadır. Sosyoloji alanında İstanbul Üniversitesi bünyesinde ikinci üniversitesine devam etmektedir.

E-mail: mugepalanci@yahoo.com

Sibel Utar, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi

Başlık: Türkiye’deki Iraklı Türkmen Gençlerin İslamcı Radikalleşme Süreçleri

Özet: Ortadoğu coğrafyasında süregelen hale gelen çatışmalar ve ekonomik sıkıntılarla birlikte özellikle de 2011 yılında başlayan Suriye iç savaşının ardından yaşanan büyük mülteci akışı sonucu Türkiye, dünyada en fazla mülteci barındıran ülke haline geldi. 4 milyona yakın nüfusuyla en kalabalık mülteci grubunu oluşturan Suriyeliler ülkedeki mülteci algısının ve göç politikası tartışmalarının merkezinde olsa da Türkiye terör, etnik ayrımcılık, şiddet ve yoksulluk nedeniyle Afganistan, Irak, İran, Somali gibi ülkelerden göç eden yüzbinlerce mülteciye de ev sahipliği yapmaktadır. 2013’de IŞİD terör örgütünün Irak’taki işgal harekâtı sonrası on binlerce Iraklı Türkmen’in Türkiye’ye sığınması, “soydaş göçü” olarak nitelendirilmesi sebebiyle ülkemize yönelik mülteci akışı içerisinde özel bir yere sahiptir. Irak’taki üçüncü büyük etnik grup olan Türkmenler, özellikle Baas rejimi döneminde yükselen Arap milliyetçiliğinin hedefi olup günümüze kadar asimilasyona, baskı ve şiddete maruz kaldılar. Irak devletinin ana dilde eğitim hakkı tanımadığı ve kültürel varlıklarını yok etmeye çalıştığı Türkmenler, asimilasyon politikalarına karşı kültürel varlıklarını devam ettirmek için Türk kimliğini anlam dünyalarının merkezine yerleştirdiler. Türk kimliğinin asli koruyucusu olarak gördükleri Türkiye’yi tarihsel bağları nedeniyle anavatanları olarak da niteleyen Iraklı Türkmenlerin eğitim, ticaret, iş gibi sebeplerle Türkiye’ye göçü ya da baskı ve şiddetle yerinden edilenlerin Türkiye’ye sığınışı, miktarı itibarıyla değişkenlik arz etse de tarihsel olarak süreklilik gösteriyordu. YUKK öncesinde Türkiye’nin iltica politikasının yasal çerçevesini belirleyen İskân Yasası bağlamında “Türk soylu” olmaları sebebiyle Türkiye’de oturma ve vatandaşlık gibi haklara erişimleri daha kolay olan Iraklı Türkmenlerin ayrıcalıklı konumu 2013 sonrası gerçekleşen kitlesel Iraklı Türkmen göçünün Suriye’den gelen göçle aynı döneme denk gelmesi ve Türkiye’nin YUKK ile göç politikasını değiştirmesi ile sona erdi. Günümüzde soydaş olmalarına bakılmaksızın diğer mültecilerle yasal olarak aynı prosedürlere tabi tutulan Iraklı Türkmenler, toplumsal yaşamda da Türkçelerinin “iyi” olmaması, geleneklerinin farklı olması gibi gerekçelerle “yeterince” ya da “gerçek” Türk sayılmayarak sosyal dışlamaya maruz kalmakta ve Araplaşmakla itham edilerek ötekileştirilmektedirler. Iraklı Türkmenler çalışma hayatında da uzun saatler kayıt dışı olarak güvencesiz işlerde yoğun bir emek sömürsüne uğramaktadırlar. Iraklı Türkmenlerin maruz kaldıkları sosyal dışlama ve emek sömürsünün boyutları ve etkisi Türkmen gençler bağlamında daha da yakıcıdır. Türkmen gençlerin önemli bir kısmı eğitime erişimde güçlük çekenken, okula gidebilenler de sınıf arkadaşları hatta okul yönetimleri tarafından ötekileştirilmektedir. Bu durum pek çok genci eğitimden uzaklaştırırken ekonomik olarak iyi durumda olan aileleri çocuklarının eğitimi için özel Arap okullarına yönlendirmektedir. İş bulmakta zorlanan, buldukları işlerin zorlu çalışma ortamlarında da ayrımcılığa uğramaktan kaçamayan Türkmen gençler Türkiye’ye dair derin bir hayal kırıklığı yaşamakta ve Türkiye’de kendileri için iyi bir geleceği umut etmekte zorlanmaktadır. Irak’taki geçmiş hayatlarını da hatırlamayan bu gençler Türk oldukları halde Türkiye’de neden ayrımcılığa ve dışlamaya maruz kaldıklarını anlamlandıramamakta ve yaşadıkları sosyo-ekonomik mağduriyetlere ve ötekileştirmelere karşı derin bir adaletsizlik ve öfke hissetmektedirler. Bu çalışmada Türk kültürel kimliği ile bağları zayıflayan ve Türkiye’de uğradıkları toplumsal dışlamayı sorgulayan Iraklı Türkmen gençlerin, aidiyet isteği ve adalet arayışıyla radikalleşerek İslamcı hareketlere nasıl eklemledikleri incelenecektir. Ankara’da yaşayan 15-22 yaş arası 12 Iraklı Türkmen gençle Ocak-Nisan ayları arasında yarı-yapılandırılmış mülakat tekniği ile gerçekleştirilen görüşmelere ve gözleme dayandırılarak yürütülen çalışmada Ankara’daki Iraklı Türkmen

gençlerin radikalleşme süreçleri incelenirken, İslamcı radikalizme yönelmelerine sebep olan toplumsal dinamiklerin varlığı sorgulanacak, Ankara’daki temel radikalleşme mekanlarına ışık tutulacak ve Türkmen gençlerin radikalleşmesinin şiddet yanlısı bir radikalleşme biçimine dönüşme ihtimali analiz edilecektir.

Sibel Utar Biyografi: Sibel Utar, Lisans eğitimini Dokuz Eylül Üniversitesi Kamu Yönetimi bölümünden bölüm birinciliği ve fakülte üçüncülüğü dereceleriyle, 2012 yılında bitirmiştir. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ABD’deki yüksek lisans programından Prof. Dr. Aykut ÇELEBİ danışmanlığında “Latin Amerika’da Toplumsal Hareketler ve Siyaset: Toplumsal Hareketlerin Siyasal Olanı Belirlemedeki Rolünün Brezilya’da Topraksız Kır İşçileri Hareketi Üzerinden İncelenmesi” başlıklı tezi yazarak 2015 yılında mezun olmuştur. Ankara Üniversitesi’nde Siyaset Bilimi ABD’de başladığı doktora eğitiminin tez aşamasındadır. Prof. Dr. Filiz ZABCI danışmanlığında Suriyeli, Afgan ve Iraklı göçmenlerin yasal statülerinin göç deneyimlerini, ev sahibi toplum ile ve göçmenlerin birbirleriyle olan ilişkilerini nasıl etkilediğini Ankara’da yaptığı saha çalışması üzerinden araştırdığı doktora tezinin son aşamasındadır. Utar, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Kamu Yönetimi bölümünde Araştırma Görevlisi olarak çalışmaktadır.

E-mail: sibel.utar@gmail.com

Tugay Keçeci, İstanbul Bilgi Üniversitesi

Başlık: Şiddet Olaylarının Ayırımının Kayıp Halkası Sinirbilim: Radikalleşme ve Terörizm Olgularının Sinirbilim Perspektifinden İncelenmesi

Özet: Bir insan, hangi temel sebeplerden ötürü masum hedeflere yönelik saldırılar gibi şiddet eylemlerine sempati duyabilir ve/veya bunları gerçekleştirebilir? Klinik, psikolojik, etnik ve sosyo-demografik değişkenler gibi pek çok farklı bireysel ve durumsal faktörlerin birden dahil olduğu böyle bir konuda, bu sorunun tek ve basit bir cevabını verebilmek tabii ki mümkün değildir. Bugün için; şiddet içeren aşırılıkla mücadelede konularında oluşturulan araştırma ve politikaların büyük bir bölümü, çeşitli radikal ve/veya terörist grupların sosyo-ekonomisini, siyasi ve bölgesel tarihini, dini ve siyasi doktrinini, sosyal antropolojisini ve psikolojisini ve ideolojik temelleri gibi etkenleri kullanmaktadırlar. Yine de, bahsi geçen tüm bu ve diğer başka faktörler üzerinde yapılan etraflıca çalışmalarla bile, maalesef ki, temel bir terörist profilleri oluşturma girişimleri büyük ölçüde başarısız olmaktadır. Sadece bu alanlarda yapılan çalışmalarla, bireylerin nasıl radikalleştiğini ve/veya terörize olduğunun açıklayamayacağı açıktır. Bu çalışmada, radikalleşmenin ve bunun siyasi şiddete nasıl yol açabileceğinin kapsamlı bir şekilde anlaşılması için, diğer ilgili psikolojik, siyasal ve sosyal bilimlerin yanında, sinirbilimin de dahil olacağı daha disiplinlerarası bir entegrasyonun gerektirdiğini öneriyoruz. Tüm bu süregelen çalışmalara destek olarak, farklı alt uzmanlıktaki sinirbilim anabilim dalının (davranışsal sinirbilim, sosyal sinirbilim, nöropolitika, vb.) da dahil olmasıyla, örneğin; nöral mekanizmalar ile grup dinamiklerini, kişilerarası süreçleri, değerleri ve anlatıları destekleyen bilişsel ve duygusal psikolojik süreçler ile mikro-sosyolojik süreçler arasındaki yapısal-işlevsel ilişkilerin karakterizasyonu, radikalleşmenin gizli itici güçlerini daha net bir şekilde ortaya çıkarabilir ve bazı insanların neden aşırıya kaçtığını daha gerçekçi bir şekilde açıklayabiliriz. Zira Sinirbilimin özünde var olan, bütünleştirici, çok düzeyli yaklaşım, radikalleşmenin öncülleri ve aşırı şiddete destek konusunda teorik ve ampirik netlik sağlama potansiyeline sahiptir.

Tugay Keçeci Biyografisi: Tugay Keçeci Sinirbilim Uzmanıdır. Şu anda İstanbul Bilgi Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümünde Elektronörofizyoloji Ön Lisans Programında Öğretim Görevlisi olarak çalışmaktadır. Keçeci, Sağlık Yönetimi Programında Doktora eğitimine devam etmektedir.

E-mail: tugay.kececi@bilgi.edu.tr

